

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 21. listopadu 2024 ve věci č. 78664/17 – *Justine proti Francii*

Senát páté sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že se vnitrostátní soud dopustil přepjatého formalismu, když odmítl dovolání stěžovatelky z důvodu přiložení jiného než napadeného rozhodnutí, byť tuto chybu obratem na výzvu soudu napravila. Vnitrostátní soud tak porušil právo stěžovatelky na přístup k soudu dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka se u vnitrostátního soudu domáhala zaplacení nájemného, její žaloba i následné odvolání však nebyly úspěšné. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podala prostřednictvím svého právního zástupce dovolání. Právní zástupce stěžovatelky však k dovolání připojil kopii nesprávného rozhodnutí. Po uplynutí lhůty pro podání dovolání si dovolací soud vyžádal kopii správného rozhodnutí, kterou právní zástupce stěžovatelky téhož dne dodal. Následně byla věc přidělena soudci zpravodaji, který potvrdil řádnost procesu. Soudce zpravodaj byl poté vyměněn a stěžovatelka byla informována, že dovolací soud vznesl námitku nepřijatelnosti dovolání z důvodu zmeškání lhůty pro předložení napadeného rozhodnutí. Dovolací soud následně dovolání stěžovatelky odmítl pro nepřijatelnost, jelikož zhodnotil, že připojení chybného rozsudku nelze považovat za věcnou chybu umožňující nápravu ve lhůtě dané soudem.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že vnitrostátní soud přepjatě formalistickým výkladem procesního pravidla porušil její právo na přístup k soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Omezení práva na přístup k soudu je přípustné, neboť tato oblast ze své podstaty vyžaduje regulaci státem, který v tomto ohledu požívá určitého prostoru pro uvážení. Jakákoliv omezení přístupu k soudu nicméně nesmí zasahovat do samotné podstaty tohoto práva. Musí tedy sledovat legitimní cíl a být ve vztahu k danému cíli přiměřená (*Nicolae Virgiliu Tănase proti Rumunsku*, č. 41720/13, rozsudek velkého senátu ze dne 25. června 2019, § 195). Článek 6 Úmluvy nestanoví povinnost zřídit odvolací nebo dovolací soudy. Pokud však státy takové soudy zřídí, musí zajistit, aby řízení před nimi dostalo požadavkům článku 6 Úmluvy. Způsob, jakým se toto ustanovení uplatní na řízení před odvolacími nebo vyššími soudy, závisí na povaze daného řízení. Je přitom nutné zohlednit řízení jako celek i roli, kterou v něm soud sehrál. Podmínky přípustnosti dovolání mohou být přísnější než u odvolání. Co se týče slučitelnosti omezení přístupu k vyšším soudům s článkem 6, Soud zohledňuje následující faktory: a) zda bylo odmítnutí opravného prostředku předvídatelné, b) zda břemeno plynoucí z procesních chyb, které vedly k odepření přístupu k vyššímu soudu, nesl stěžovatel nebo stát a c) zda lze omezení považovat za projev přepjatého formalismu (*Zubac proti Chorvatsku*, č. 40160/12, rozsudek ze dne 5. dubna 2018, § 80–85). Přepjatý formalismus odlišují od přijatelného uplatnění procesních pravidel dva zásadní prvky. Podstata práva na přístup k soudu je narušena, pakliže právní úprava přestává sloužit účelům právní jistoty a řádného výkonu spravedlnosti a místo toho představuje překážku, která brání věcnému přezkumu věci (tamtéž, § 98).

b) Použití těchto zásad na projednávanou věc

Aby Soud zhodnotil, zda procesní omezení nenarušilo samotnou podstatu práva stěžovatelky na přístup k soudu, musel posoudit, zda omezení sledovalo legitimní cíl a zda bylo přiměřené ve světle shora uvedených kritérií.

Soud předně uznal, že dané procesní pravidlo vyžadující, aby dovolatel přiložil k dovolání kopii napadeného rozhodnutí, sleduje legitimní cíl řádného výkonu spravedlnosti a zajištění právní jistoty. Cílem dotčeného omezení je umožnit soudcům dovolacího soudu rychlý přístup k dokumentům relevantním pro posouzení dovolání.

V dalším kroku Soud posuzoval, zda se dovolacímu soudu podařilo zachovat vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovaným cílem.

1. Předvídatelnost omezení

Soud konstatoval, že dotčené procesní pravidlo zcela zjevně vyplývá z příslušného zákonného ustanovení a je předmětem ustálené soudní praxe. Této náležitosti si tak právní zástupce stěžovatelky musel být vědom. Procesní omezení i odmítnutí dovolání v případě jeho nerespektování byly tudíž předvídatelné.

2. K břemenu procesního pochybení a jeho důsledkům

Soud upozornil, že stěžovatelka své podání na výzvu dovolacího soudu obratem doplnila, a to ještě předtím, než byl ve věci ustanoven soudce zpravodaj. V přezkumu věci tak nedošlo k žádným průtahům a účelu procesního pravidla bylo dosaženo. Dle Soudu chyba právního zástupce neměla vliv na výkon spravedlnosti či právní jistotu.

3. K přepjatému formalismu

Relevantní ustanovení francouzského občanského soudního řádu umožňuje doplnit neúplná nebo chybná podání ve lhůtě určené soudem. Dovolací soud však odmítl považovat nepředložení napadeného rozhodnutí za věcnou chybu, kterou by bylo možné podle tohoto ustanovení napravit. Soud vzal v potaz, že dovolací soud vznesl námitku nepřijatelnosti z vlastní iniciativy. Vnitrostátní právo mu neukládalo povinnost dovolání za dané situace odmítnout. Procesní pravidlo tak bylo dle Soudu použito jako překážka, která zabránila rozhodnutí ve věci, přestože případ bylo možné projednat.

Soud tak dospěl k závěru, že stěžovatelka musela v důsledku přísného výkladu a aplikace daného procesního pravidla nést nepřiměřenou zátěž. Vnitrostátní soud tudíž nepřiměřeně zasáhl do jejího práva na přístup k soudu a porušil čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

III. Oddělené stanovisko

Soudce Pisani v nesouhlasném stanovisku zdůraznil, že úlohou Soudu není vykládat vnitrostátní právo, k čemuž jsou příslušné vnitrostátní soudy. Ačkoli uznal, že pravidlo mohlo působit formalisticky, trval na tom, že advokáti by měli nést odpovědnost za své chyby a procesní pravidla by neměla být zpochybňována jen proto, že se v jednotlivých případech jeví jako přísná. Soud dle jeho názoru porušil princip subsidiarity tím, že zpochybnil odůvodněné rozhodnutí vrcholného vnitrostátního soudu.